

TRE NIVÅER

Thomas Hellquist

Regionhuset i Malmö liknar på flera sätt ett italienskt renässanspalats. Den slutna, nästan kubiska volymen. Stenmaterialets tyngd. Den trånga öppningen som leder från torget till en galleriförsedd atriumgård. Och atriumgårdens öppning som i sin tur leder till en muromgärdad trädgård, som i exempelvis Palazzo Medici i Florens.

Är denna släktskap med arkitektur formad för bankirer och köpmän i handelskapitalismens gryning avsiktlig? Eller blev det bara så? Är kanske den här byggnadstypens inre ordning så generell att den fungerar lika bra för 1400-talets handelshus som för 2000-talets kontor?

Att recensera en byggnad är att kommentera både dess inre och yttre logik. Den inre logiken har dagens arkitekter ofta god förståelse för; hur konstruktion, material och rum samverkar till en struktur som ”makes sense” och som är lättorienterad, användbar och begriplig. Den yttre logiken handlar om byggnadens samspel med omgivningen. Dels den fysiska omgivningen som stadens gator, platser och parker, men också den kulturella kontexten; det i samhället ständigt pågående samtalet om hur det byggdas form, rum, karaktär och uttryck bäst bildar sammanhang och mening. Det är en logik som inbegriper såväl historia som etik och estetik. I slutändan gäller frågan: vilken människosyn illustrerar arkitekturen? Vilken syn på arbete, stadsliv, samhälle – ja, civilisationen?

Sådana frågeställningar kan tyckas lösta per automatik av tidsandan. Speglar bara en byggnad ”sin tid” så blir också dess relation till den fysiska och kulturella kontexten logiskt oantastlig, tycks många i byggbranschen resonera. Men varje produktion med ambitionen att ha kulturell relevans måste tackla frågorna djupare än så. Och verktygen för hur det kan göras finns överallt omkring oss i arkitekturhistorien. Byggnaders konstnärliga och arkitektoniska uttryck kan analyseras och avläsas på tre nivåer: gestikulationen, artikulationen och narrationen. Låt oss se på Regionhuset utifrån dessa tre nivåer.

BYGGNADENS KROPPSSPRÅK – GESTIKULATIONEN

Gestikulationen har att göra med det budskap byggnaden som fysisk kropp förmedlar till oss och till sin omgivning – tydligt och direkt. Vad gör Regionhuset vid första ögonkastet? Jo, det vilar tungt i torgets fond. Det är ett mörkt hus av i huvudsak rätvinklig, nästan kubisk karaktär. Tyngden framhävs av det gråsvarta teglet som klär in fasaderna i murar där fönsterhålens glasytor ligger djupt och framhäver murens tjocklek. Teglet med violetta skiftningar i stenen är vackert, men husets övergripande prägel är snarast dyster, borglik inåtvändhet.

I denna kubiska slutna helhet är insmuget vissa oroande drag. I nordöstra hörnet har byggnadens övre del lyfts och kuban skurits upp med ett diagonalt snitt som blottar en dramatiskt rödputsad yta. Här, innesluten mellan höga murar, ligger själva entrén. Dess sneda läge ansluter till den enda diagonala linje som planeras i kvartermönstret kring Dockan. Byggnadens ravinlika entrégränd tycks vilja förmedla det hemlighetsfulla, oregelbundna och myllrande; spår av en äldre och annorlunda urbanitet än den som härskar kring Dockan. Ett ögonblick kan besökaren tappa orienteringen. I nästa ögonblick står hon i den galleriförsedda inre atriumgården som utgör entréhall. Utsidans gest – tung vilande kompakthet – har plötsligt bytts mot insidans rakt motsatta gest: höjdsträvande genombruten öppenhet.

REGIONHUS SKÅNE

BYGGHERRE: WILHBORGS FASTIGHETER

HYRESGÄST: REGION SKÅNE

ARKITEKT: ARKITEKTKONTORET KARI NISSEN BROTKORB & SWECO

BYGGARE: PEAB

FÄRDIGSTÄLLT: SEPTEMBER 2010

FOTO: PÄR ELIAESON

BYGGNADENS SUBTILARE TILLTAL – ARTIKULATIONEN

Artikulationen är det formspråk som förfinar gestikulati-
onens budskap. Bearbetning av byggnadsdelar och de-
taljer kan förstärka, balansera eller föra in kontrasterande
spänningar i byggnadens övergripande uttryck och ka-
raktär. I Regionhusets skenbart kompakta monolit finner
vi förutom det oväntade entrénittet också asymmetriska
förkroppningar. Åt väster syns utväxande partier, men de
tillåts inte bryta sig loss ur den samlade volymen. Också
de är täckta med tegelfasadens genomgående mönster
av omväxlande vertikala och horisontella muröppningar.
Spelet mur/glas bildar den sorts pixelartade yta som är
vår tids motsvarighet till dekor inom arkitekturen. Fasad-
mönstret vandrar över byggnadsvolymen med en enhet-
lighet som kan ge upplevelse också av nät eller galler.
Tegelgallret är i själva verket så konsekvent genomfört
att det ignorerar fönstren och vid behov svävar fritt fram-
för glasen, som alltså får en murpelare eller balk framför
sig – ibland i ögonhöjd mitt för utsikten. Men i bottenvå-
ningen mot torget bryts mönstret och glasöppningarna
blir större och obrutna. Här finns några lokaler som kan
nås direkt från gatan – en liten invit åt stadsrummet.

Inne i entrégården blir formspråket ett helt annat, på
en gång lättare och grövre. Det svarta stålet dominerar.
Det finns i bärande pelare och jättelika fackverk liksom i
galleriernas räcken. Väggar och undertak är vita. De star-
ka kontrasterna stör ögat, men entréhallen ger ett över-
gripande intryck av ordning och transparens. Istället för
det traditionella atriets fria himmel eller glastak är här den
helt glasade ytterväggen i väster entrégårdens ljuskälla.
Här löper också glasade hissar upp till gallerierna. Fritt i
hallen står dock en väldig ventilationspelare i fasadens
gråsvarta tegel – som ett borgtorn bland båtdäck.

BYGGNADENS BERÄTTELSE – NARRATIONEN

Vad säger då Regionhuset? En arkitektonisk berättelse
har främst två viktiga frågor att besvara: Hur ska byg-
gnaden användas? Och hur ska vi förstå den plats byg-
gnaden ligger på?

Kontorshus är vår tids monument, pampiga och påkos-
tade vad gäller allt utom den enskilda personalens golv-
yta. Regionhusets tunga fasader och enorma entréhall
samtidigt smickrar och förminskar individen. En anställd
berättar om sitt första intryck av ”kontorsfabrik”, men be-
tonar hur arbetsrummens inredning i limegrönt och cerise
mjukar upp intrycket. Kring hallen löper på alla plan de
gallerier som ersätter traditionella korridorsystem. Från
dem kan husets öppna kontorslandskap, utsträckta långt
mellan bjälklagens skivor, nås. Interiörens disponering får
kontorsarbetet att framstå som en kollektiv process av
löpande band-typ, utförd i lag fast var och en har sitt eget
arbetsbord, ibland bakom en låg skärm. Här arbetas tyst i
öppna rum, samtal sker med sänkt röst. Små rumsburkar
finns för gruppmöten och telefonsamtal, andra rymmer
toaletter. Så långt följer arbetsmiljön svensk 2010-tals-
standard för kontor.

Men så finns utanför kontorslandskapen det stora
atriet med sina bryggor. En lite bredare brygga ger plats
för informella möten och de smala bryggorna har små
balkonger som också inbjuder till samtal. Här ges möj-
lighet att växla plats efter arbetets art mellan de dom-
inerande öppna rummen och de inflikade små rummen
– fast alltid inför grannens öga. Blyghet, höjdskräck eller
bara kurrande mage kan bli problem i sådan arbetsmiljö.
Också entréplanets kantin, försedd med 36 mikrovågs-
ugnar, är ett rumshav med öppen kaffeleveranda en halv-
trappa upp. Den spontana läsningen av byggnaden som
kontorsfabrik är lätt att förstå.

Regionhusets placering i stadsrummet signalerar sta-
tus. Här sker ett ömsesidigt utbyte av kvaliteter: huset
lånar tjusighet av vattenläge och utsikt, platsen profite-
rar på att hysa ett hus för Makten. Men inordnandet i en
stadsplan med likartade kvartersstora byggnader längs
breda raka gator gör också byggnaden anonym. Och re-
lationen till väderstreck och torg har lösts på sätt som
skapar osäkerhet kring vad som är fram- och baksida.

FOTO: KASPER DUDZIK

Framsida är fasaden mot torget; Dockplatsen med parkering och kajplatser. Fast med orientering mot öster och därmed i skugga från klockan tolv blir torgfasaden ofta avvisande mörk. Inte heller den diagonala entrégränden är så tydlig – och därtill försedd med avskräckande gallergrind. Baksidan åt väster öppnar sig däremot med sin helglasade atriumfasad mot en plantering bakom låga murar – ett välkomnande arkitektoniskt grepp som fick personalen att först tro att detta var huvudingång.

Så summerar sig Regionhusets gest, artikulation och narration till en slutlig utsaga, medvetet eller undermedvetet formulerad. Byggnaden berättar om en tung och centralistisk, och därmed föga modern, institution där man arbetar lojalt och effektivt, lättkontrollerat utplacerad i öppna rumshav. Under ytan anas en oro, en dold rörelse – kanske tydligast i entrépartiets gränd. Här blottläggs en önskan (arkitektens?) om det, måleriska, rumsliga och labyrintiska – kvaliteter som inte får spelrum i entréhallen och kontorslandskapen där så få variationer är möjliga.

Sammantaget känns detta som en konfliktfylld arkitektur, fångad i en rationalitetens fyrkantighet där impulser till informell frihet och individuell spontanitet såväl utåt som inåt marginaliseras. Här finns den lilla hyllan i den stora kantinen, den lilla balkongen på de korridoreffektiva loftgångarna, det lilla samtalsrummet i det stora skrivbordshavet, den lilla entrésprickan i den stora gallerförsedda kuben. Man gläds åt dessa försök att ge liv åt husmaskinen. Men problematiken kring arkitekturen kvarstår. Vill eller vill inte byggnaden befrias från sin estetiska tvångströja?

Regionhuset är ambitiöst och har auktoritet. Tyvärr upplevs det också som auktoritärt, en tungsint men mäktig Mårra som sätter sin egen status som solitär framför prestigelöst samspel i ett levande stadsrum. ■

FOTO: PÄR ELIAESON

